

SVERIGE. KUNGL. MAJ:T

**Kongl. maj:ts Förnyade nådiga Lego-Statdga
för Husbönder och Tjenstehjon, av den
23 november 1833, med kort utdrag af de
deruti åberopade lagrum och författningar.
Exemplaret kostar 1 sk. 6 rst. banco.**

Jönköping, 1839, hos J. P. Lundström.
1839

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> eller boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Kongl. Maj:ts
Förnyade Nådiga
L e g o = S t a d g a
för Husbönder och Tjenstehjon,

af den 23 November 1833,

med

fort Utdrag af de deruti åberopade
Lagrum och Författningar.

Exemplaret kostar 1 sk. 6 rst. Banco.

Jönköping, 1839,
hos S. P. Lundström.

W; CARL JOHAN, med Guds Nåde, Sweriges, Norr-
riges, Göthes och Wendes Konung, Öfre weterligt: Att
sedan Wi under den 29 siffliadne Junii låtit utgifwa en ny
Förordning, huru med förswarslöse personer förhållas bdr;
Så hafwe Wi, med anledning häraf och hwad Rikets Ståns-
der wid sista Riksdag i underdånighet förestagit, sunnit godt
utfärda en förnyad Lego-Stadga för Husbönder och Tjenstes-
hjon, hwilken Lego-Stadga, med upphåfwande af hwad i
ämnet förut warit förestrifwet och icke redan genom nämnde
Nådiga Förordning blifwit ändradt, skall från och med den
1 Maji nästa år gälla till esterlesnad, så lydande:

I. Art.

Om Skyldighet att laga förswar, såsom Tjenstehjon,
sig förskaffa?

I §. Hwar och en, som icke har laga förswar, skall,
för att ej ligga Sambållet till last, sådant sig förskaffa. Den
har laga förswar, som ingått i Wår och Kronans eller an-
nan allmän tjenst, eller idkar med behdrigt tillstånd fria kon-
ster, studier, handel, fabrikerbreielse, handtwerk, sjöfart eller
annat lagligt näringsfång, eller jord- eller bergsbruk antingen
såsom ägare, arrendator eller brukare, eller bewisliken af för-
äldrar, anhörige eller andre personer underhållas, eller, enligt
Församlingens i Socänestämman uttrade ombdme, är länd så-
som den der antingen genom egna medel eller genom arbete
eller annan löslig syfvelsättning årligen sig försörjer, eller af
allmän barmhertighetsanstalt wård och understöd njuter. Hwar
och en annan skall, för att åga laga förswar, förskaffa sig
Årstjenst hos Husbonde å Landet eller i Ståderne, eller i
Stoockholms Stad halsårstjenst, och i den Husbondes tjenst
användas, som honom mantalsprifwa låtit; eljest ware han
underkastad den skyldighet och den påföljd, som i Wår Nådiga
Förordning af den 29 siffliadne Junii, huru med förswarslöse
personer förhållas bdr, stadgadt finnes *). Den, som af en eller

*) I §. af ofwanberörde Kongl. Förordning innehåller härom följande:
"Den som tjenst ej erhålla kan eller underlåter att dermed sig förse,
ställe borgen af en eller flere personer, med wederhäftighets-intyg af
Pastor i Församlingen, eller i Stad af Magistrat, samt å Landet af
Kronofogde, ej mindre för egna och, om det är gift man, hans hu-
strus och hemmawarande barns utskylber för påföljande året, än och
för utgifwandet af böter och den ersättning, som böra utgå, i fall
samma person under ett år derefter, eller till dess han eller hon kom-
mit i något af ofwanfagde förhållanden, begår olofligt tillgrepp eller
annan förbrutelse, hwaraf allmän säkerhet föres; dock att löstesmans
ansvarighet för böter och ersättning icke öfwerstiger 50 R:dr W:co.
Sådan borgen skall, jemte uppgift af de slags arbeten, hwarmed per-
sonen i fråga will till dess bergning sig syfvelsätta, wanligen aflemnas
wid mantalsprifningen i den ort, der samma person har sitt hemwist,
men kan personen jemwät affordras, när helst der emellan fråga om

annan orsak blifwit från tjenst ledig, må dock kunna på kortare tid, än nu sagdt är, tjenst antaga med förbindelse, att till nästvärföljande flyttningstid deri förblifwa.

Under Wår och Kronans tjenst begripes icke inskrifning i Mannanna Bewåringsmanskapet; och thy skall den, som i samma manskap är inskrifwen åligga, att under fredstid wara med laga förswär försedd.

2 §. Den, som förswarslös person hos sig byser, åligger wid 6 R:dr 32 st. böter, angifwarens ensak, att samma person uppgifwa, i Stockholms Stad, innan nästa dag tilländalbyer, hos Wårt Szwers-Ståthållars-Embete i Politie-årenden, och utom Stockholm, så snart se kan, i Ståderne hos Magistrat, men hos Policelammare der den finnes, och å Landet hos wederbörande Kronofogde eller Lånsman. Är den förswarslöse meterligen wanartad, efter hwad i 2 §. af Wår ofwanåberopade Nådiga Fbrördning den 29 siffidne Junii sågs,* bdr sådant tillika anmärkas.

II. Art.

Om Husbonde.

3 §. Den är som Husbonde behörig att Tjenstehjon förswara, som ej sjelf tartswar förswar och som Tjenstehjons arbete behöfwer, det lönar och deß tjenst begagnar, samt om deß underhåll drager försorg. Swar som oberättigad antager Tjenstehjon, bdr 6 R:dr 32 st.; miste och städjepenning samt utbetale lönen för den tid, han Tjenstehjons tjenst nyttjat; Och ware Tjenstehjon skyldigt, att annat laga förswar sig förskaffa, efter hwad i 1 §. sågs.

4 §. Husbonde må antaga så många Tjenstehjon, han kan syfvelsätta, dock får han, wid 3 R:dr 16 st. böter, ej låta hos sig skattskrifwa Tjenstehjon, som icke i hans tjenst begagnas och underhåll och lön af honom njuter, med skyldighet jemwål för den, som sålunda obehörigen skattskrifwes, att

laga ansvar uppstår; och bör borgen förnyas eller dylik anskaffas wid hwarje mantalskrifning, så länge förhållandet med personen gör denna säkerhet erforderlig."

*) Denna §:s 2:ne sista Mom. lyda sålunda: "Under benämningen wanartad förstås här person, som blifwit dömd och straffad för bedrägligt eller årestrigt förhållande, eller tjufnad, eller inbrott i affigt att stjåta, åfwen och den, hwilken, tilltalad för hwad brott som helst af gröfre art, antingen blifwit bertill saker fälld, eller, i brist af full bewisning, likwål sunnits om brottet i den mån beswärad, att saken är åt framtiden lemnad. — Wanartad ware ej berättigad att med den i 1 §. (se noten på föregående sida) omnämnde borgen freda sig från skyldigheten att antaga ärstjenst, utan så är att Konungens Befallningshafwande efter inhemtande af erforderlige upplysningar och Församlingens hörande pröfwar skäligt att sådant må kunna honom tillåtas."

laga förswar sig förskaffa, efter hwad i 6 §. af Wår ofwans nämnde Nådiga Förordning den 29 sistlidne Juni sagdt är *).

5 §. Husbonde äger Tjenstehjon om des syftors behdriga fördrättande underwisa samt det till skäligt arbete hålla; och bdr han med wålwilja och foglighet eller alswarsambhet och strånghet, allt efter som Tjenstehjon mer eller mindre troget och wål sin tjenst fördrättar, det bemdta och i öfrigt med goda och tjenliga efterddmen det föregå. Felar Tjenstehjon af lättja, wårdelshöhet eller ölydnad i tjensten, eller eljest förer ett oordentligt eller straffbart lefnadsfått; äge Husbonde med alswarsamma förestållningar och, då de icke hjelpa, med måttlig husåga söka sådant råttta. Wåtttrar sig icke deraf Tjenstehjon, eller befinnes det okunnigt eller eljest odugligt i tjensten, eller deri wisar otrohet eller uppstudsighet, och wil Husbonde det derföre ifrån sig skilja; anmåle då målet med sine omständigheter, i Stockholms Stad hos Wårt Öfwer-Ståthållare-Embete i Politie-ärenden, i öfrige Städer hos Magistrat, men hos Policeskammare, der den finnes, och å Landet hos Kronofogde eller Lånsman, som, då sådant fel finnes med Tjenstehjon, som nämndt är och Husbonde ej wil det tillgifwa, tillsäger Tjenstehjon att genast ur tjensten tråda; Tjenstehjon dock obetaget, att, om det tror sig härwid wara förnärmat, sin rätt wid Domsol utföra. Wårter Husbonde Tjenstehjon ur tjenst annorlunda, än här sägs, och Tjenstehjon derå talar, eller finnes Tjenstehjon wråkt utan skål; gånne Husbonde skadan, gifwe ut fulla lönen och utfårde sådan Dröfsedel, Tjenstehjon förtjent.

6 §. Husbonde ållige Tjenstehjon med förswarligt underbåll och tjenligt husrum förse. Brister Husbonde håri, äge Tjenstehjon sin rätt i twenne Gode Måns närwaro af honom begåra och, om det ej hjelper, sin klagan anmåla, i Stockholms Stad hos Wårt Öfwer-Ståthållare-Embete i Politie-ärenden, i öfrige Städer hos Magistrat, men hos Policeskammare, der den finnes, och å Landet hos Kronofogde eller Lånsman, då, om sådan klagan skäligen finnes, Husbonde warnas och tillsäges, att sin skyldighet härutinnan uppsylla. Lider ändå Tjenstehjon i sin rätt och wil derföre från tjensten skiljas; äge nämnde wederbbrande att Tjenstehjon derifrån entlediga. Wil Tjenstehjon widare sin talan utföra och

*) Öfwanbetörde Förordnings 6 §. är af följande lydelse: "Tjenstehjon eller annan förswarslös person, som egenwilligt öfwergifwit tjenst eller stadigt näringsfåna och för sådant eller annat fetaktigt förhållande blifwit lagligen utur tjenst wråkt, eller icke fördrättar tjenst hos husbonde, som låtit personen hos sig mantalsprifwas, eller såsom en följd af omständigheter, hwilka böra den förswarslöse sjelf tillräknas, kommit i saknad af laglig utwåg till sin förförjning, men icke är såsom wånartad att anse; ware pligtig att, i Stad inom 14 dagar och å Landet inom dubbelt så lång tid, med laglig syfsetsättning sig förse."

derwid wisar, att Husbonde af owilja nekot Tjenstehjon sin rätt; förnjde han Tjenstehjon med lön och stadestånd, som i nästföregående §. sägs. Har fattigdom eller annan olyck orsak wällat, att Husbonde ej mot Tjenstehjon sin skyldighet härutinnan uppskult, jemte Domaren dem emellan efter omständigheterna. Ejuknar Tjenstehjon, bör Husbonde låta det sköta och wårda; hafwe dock rätt, om han will, att å lönen afräkna, hwad han till Läkare eller läkemedel utgifwit.

7 §. Husbonde må ej förskjuta det Tjenstehjon, som oafbrutet hos honom troget och wäl tjent ifrån sitt 30:de år och till dess det för ålderdom kommit i den belågenhet, att ingen med dess tjent kon wara belåten, utan drage Husbonde försorg, att sådant berdmwårdt Tjenstehjon till sin dödd har skäligh utkomst och skötsel, mot den betjening, det kan uträttas. Förwär Husbonde ej Tjenstehjonets försörja, njute det af församlingen det underhåll och den wård, hwaraf det finnes wara i behof.

8 §. Husbonde äge tillsätta annan person i sitt ställe; och tillkomme denne samma hörsamhet, Husbonde äger af Tjenstehjon fordra, wid den påföljd, för olydnad mot Husbonde i 10 §. sägs.

9 §. Husbonde må wid Tjenstehjons bestraffning, enligt hwad i 5 §. sägs, icke strängare försara, än 36 Cap. 2 §. Misgjernings=Walken innehåller, *) wid den påföljd, der stadgas och ersättning för skadan, såsom 39 Cap. 4 §. samma Walk förwär **); ägande wederbörande, då annorstunda sker, att Tjenstehjon, på dess begäran, från tjentsten entlediga, såsom i 6 §. sägs. Der den i Husbondes ställe satt är, sig sålunda förbryter, utgifwe Husbonde skadeersättningen och söke sitt åter, bäst han gitter.

III. Art.

Om Tjenstehjon.

10 §. Tjenstehjon skall i sitt förhållande wara gudfruktigt, troget, flitigt, lydigt, nyktert och sedigt samt icke undandra sig det arbete och de sysslor, Husbonde skäligen förskätter. Ådrager sig Tjenstehjon föreställning eller husaga för wisad försummelse, tredska, opålitlighet, olydnad, fylleri eller annat ofskid; emottoge sådan warning och rättelse med undergifwenhet och låte den lända sig till förbättring. Fram-

*) 36 Cap. 2 §. Misgjernings=Walken lyder sålunda: "Skär husbonde eller matmoder tegohjon sitt, så att det warder deraf lamt eller lytt, ligge det i laga bot, som förr (34 Cap. samma Walk) är sagdt. Näpfa de det skäligha för brott dess, ware ogilbt."

***) 39 Cap. 4 §. Misgjernings=Walken stadgar: "I alla såramål, der man böter före, gälde den brottlige läkarelön, hinder och all annan kostnad och skada, och dertill för sweda och wårt. Pröfwe och Domaren hwad brist den sårade i sin näring deraf hafwer, och lägge honom skäligh wedergällning till."

hårdar ända Tjenstehjon i sitt selaktiga förhållande, eller wisar sig otroget, okunnigt eller eljest odugligt i tjensten; warde, på Husbondes begäran, derur wråkt, på sätt i 5 §. sägs, med förlust af hela lönen, samt erhålle sådant betyg, det förtjenar. Will Husbonde hos Domaren tilltala Tjenstehjon för fel eller förbrutelse, som förut genom warning eller husaga icke blifwit försonad; då skall Tjenstehjon, som der till finnes saker, återgifwa skadjevenningen, mista hela lönen och af dess egendom ersätta skadan. I begge dessa fall, skaffe sig Tjenstehjon annat laga förswar, såsom i 4 §. sägs.

II §. Hwar som uppsätter sig mot Husbonde, Matmoder eller den i deras ställe satt är, med ord eller gerning; straffes, som Lagen i 15 Cap. Misgærnings-Balken samt serfildte Författningar derom förmå. *)

*) I 15:de Cap. Misgærnings-Balken stadgas härom sålunda: "1 §. Dråper Tjenstehjon med wilja sin rätta husbonde eller matmoder, miste hand och hufvud, och warbedertill man steglad och qwinna i båle bränd. 2 §. Wår någon uppsätliga hugg och slag å sin husbonde eller matmoder, ändå att han eller hon ej deraf böd ljuter, straffes med 32 par spö, 24 par ris eller 24 dagars fängelse wid watten och bröd. Efter det af hastigo mode, straffes då med 18 par spö, 14 par ris eller 16 dagars fängelse wid watten och bröd. 3 §. Fäller tjenstehjon oqwåbinsord emot dem, böte fyradubbelt emot det, som i lagen om oqwåbinsord stadgadt är. (D. w. s. då de gå å heder och ära 2 R:dr, eljest ohöfswiska och förakteliga 1 R:dr 16 ff., och dubbelt om de fallas i stort samqwäm, eller å allmän gata, der mycket folk är.) 4 §. Sätter sig tjenstehjon upp emot dem med hot eller wanwördiga ord eller åthäfwor, plikte med fängelse på wis tid, efter som saken är till. 5 §. Hwilken som dråper sin förman, den som satt är i husbondens ställe, gifwe lif för lif, mannen skall steglas och qwinnan i båle brännas. 6 §. Står någon sin förman eller den i husbondens ställe är, böte fyradubbla böter (för blånad eller blodwite 2 R:dr 32 ff.; för slag utan åkomma 2 R:dr.) 7 §. Fäller man oqwåbinsord emot dem, böte tredubbla böter. För hot och wanwördnad böte 5 daler eller mera, som saken är till. 8 §. Ryttare, knekt eller båtsman, som slår eller misshärmar sin rusthållare, eller rotebonde, eller hans hustru; eller barn eller legohjon för deras förälbrars eller husbondes skull; ligge i tweböte och gälde skadan åter. 9 §. I alla dessa mål skall den brottslige göra offentlig afbön, då han ej lif mister."

Rongl. Förordningen d. 16 Juli 1776 innehåller: "Om någon enfild Tjenare, Bonde eller Torpare, som betjenar med arbete eller dagswerke, sätter sig i förslåt för Husbondefolket hwarhelst det är, att göra dem skada till lif eller lem och sargar dem eller slår blånad eller blodwite, skall den brottslige straffas, mannen med 32 par spö och qwinnan med 24 par ris, samt derjemte mista äran och arbete ett eller flera år på någon fästning, allt efter brottets grofhet och den brottsliges arghet, och skall brottslingen desutom under arbetstiden på fästningen utstå samma straff af spö eller ris, en gång hwarje år, på samma dag, han eller hon första gången det undergått."

I Hallordningen d. 2 Apr. 1770. 3 Art. 12 §. stadgas: "Betjente eller arbetare wid fabriker, som sätta sig upp emot deras husbonde eller den han satt i sitt ställe, eller fäller oqwåbinsord emot någondera, skall böta, som i 15 Cap. Misgærnings-Balken stadgas."

12 §. Tjenstehjon, som på ett eller annat sätt ovarsamt med eldumgås, straffes som i 24 Cap. Byggnings-Balken sägs.*)

13 §. Stjål, snattar eller uppsåtliga förfar eller undandöljer Tjenstehjon något af Husbondes egendom, ligge det i tvebete mot annat snatteri och tjufnad efter 42 Cap. 1 §. Misgärnings-Balken.

14 §. Är Tjenstehjon wårdslöst och försumligt att fullgöra, hwad det föresättes och efter dess tjänst åligger, låte Husbonde sådant af annan verkställas, och afskorte kostnaden å Tjenstehjons lön. Förfar Tjenstehjon af wårdslöshet Husbondes egendom, åge åfwen dersföre affortning å lönen rum. Råcker ej lönen att ersätta skadan, gälde Tjenstehjon med annan dess tillhörighet.

15 §. Wisar Tjenstehjon sig oförndjdt med husmans kost, eller på hwarjebanda annat sätt förklenar Husbonde eller Matmoder; warnes dersför, och förhåles i öfrigt deraf med, som 10 §. widare förmår.

16 §. Med Tjenstehjon, som under förbuden tid anträffas å krogar, källare eller näringsställen, eller som, utan Husbondes lof, begifwer sig ur dess hus, eller utdöwer erhållit tillstånd sin bemkomst fördröjer, eller öfwer natten är borta, förfares såsom i 10 §. sagdt är.

17 §. E; må Tjenstehjon, utan Husbondes lof, förwara sin kista med kläder eller annat, som det till dagligt bruk behöfwer, å annat ställe, än der det tjenar. Sker anörunda, plikte Tjenstehjon halfwa lönen, och den, som kistan eller godset hyft, 6 R:dr 32 ff.

18 §. Den, som wistas i föräldrars hus och ej uppnått 21 års ålder, får, då fader eller moder till år och dess tjänst åstundar, icke annan tjänst antoga. Hafwa föräldrar ej behof af dess tjänst, åge de eller förmyndare, att för honom utse första tjänsten samt om wilstoren derwid affluta, hwilsten tjänst han, så länge han ej fyllt 21 år, utan föräldrars eller förmyndares tillstånd, icke får uppsåga.

3 Kongl. Reglementet för Barnmorstor af d. 25 Aug. 1819, 15 §. stadgas: "Beträdes och öfwerhygas någon barnmorsta, som wid förlopfningen barnföderstan betjenat, om en så grof misgärning; att med uppsåt hafwa förorsakat quinnans, dess lefwande fosters eller bábans döb, anes hon i lika förhållande som tjenstehjon till sitt husbondefolk, och tilltalas och dömes efter allmän lag.

Kongl. Hammarfmeds-Förordningen d. 26 Aug. 1823, stadgar i 27 §. "Wisar Smed uppsåtlig het emot Bruksägaren, eller emot den hans ställe företräder, eller mot hans Bruksbetjent, eller sticker sig så Mästres-Swen eller Smeds-Dräng emot Mästare, eller Smed emot Ålberman, straffes såsom i 15 Cap. Misgärnings-Balken stadgadt är."

*) "Gälde den skada deraf timar eller plikte med kroppen. Brinner folk inne, böte full mansbot för hwardera." 1 och 3 §§. ofwanberörde Cap. och Balk.

Kongl. Hammarfmeds-Förordningen d. 26 Aug. 1823, 16 §. stadgar, att om Smed ovarsamt umgås med eld och skada deraf sker, straffas han efter allmän lag.

19 §. Upptager någon fattigt faders och moderlöst barn och om det såda, kläder och uppfostran drager behörig försorg, tillkomme honom derför samma tillsyn och rätt, som nästföregående §. omsformåler. Till förmon för dylike barn samt ytterligare uppmuntran för dem, som till deras uppfostrande äga tillfälle, äro sådana barn, då de i fostersföräldrarnes hus och tjänst förblifwa, befriade från Bewillningsafgifter sålunda, att om barnet, då det upptogs, war under trenne år, njutes sådan befrielse tilldes det fullt 24 år; om det war emellan 3:ne och 8 år, tilldes det fullt 21 år; och om det war emellan 8 och 12 år, tilldes det fullt 18 år. De fostersföräldrar innan barnet upphunnit 21 år, qwarstadne det då hos den arfwinge, som mot samma wård och enahanda wilkor, här oswan sagdt är, will det behålla, eller, i fall af flere sådana arfwingar, hos den, barnet sjelf utwåltjer. I afseende på mottagne Wårhusbarn förhållas, såsom derom serfildt är förordnadt.

20 §. Emottager någon barn af fattiga föräldrar till uppfostran, sådande och klädande emot wise års tjänst, upprätte aftal derom skrifteligen i wittnens närvaro, och intråde den, som barn sålunda emottager, i föräldrars rätt. Äro föräldrarne genom långwariq sjukdom eller bräcklighet utskänd, att sig och barnen försörja; då äga för sådant barn enahanda förmoner under des tjenstetid rum, som för faders och moderlöst barn i nästföregående §. stadgadt är.

IV. Art.

Om Orlofsedel, Afskedsbetyg och Stådjoberwis.

21 §. Orlofsedel, som Tjenstehjon af Husbonde enligt 41 §. undfår, skall innehålla: 1:o Tjenstehjons namn, samt ort och ställe, der det tjent. 2:o Huru länge det varit i Husbondes tjenst. 3:o Tjenstehjons fräjd, hwarwid om des nyckterhet serfildt yttrande bdr afgifwas. 4:o Huru det sin tjenst bestridt. 5:o Hwad löjd eller annat arbete det desutom kan förätta; och 6:o Intygande om des ledighet att annan tjenst antaga.

22 §. Afskedsbetyg, som Tjenstehjon enligt 54 §. tillstalles, skall upptaga Tjenstehjons fräjd och förhållande i tjensten, efter hwad i 3 och 4 punkterne i nästföregående §. sägs, från den tid Orlofsedel gafs och till flyttningsdagen.

23 §. Orlofsedel och Afskedsbetyg skola wara af Husbonde egenhändigst underskrifne, med anteckning af Husbondes hemwist, yrke eller tjenst. Kan ej Husbonde skrifwa, blifwe de med hans bomärke samt twenne wittnen bestrykte. Försummas någor här af, bde Husbonde 3 R:dr 16 st., då nästa Husbonde derå klagar; men har Husbonde Orlofsedel

eller Afstedsbetyg icke sielf skrifwit, ware då den, sådant verkställt, till berörde ansvar förfallen.

24 §. Husbonde ware rligtig, att wid utfärdandet af Drlofsedel och Afstedsbetyg noga följa sanning och rättwisa, under anförande af de förtjenster eller fel, Tjenstehjon äger. Den, som utgifwer annan Drlofsedel eller annat Afstedsbetyg, än Tjenstehjon förtjent, eller Drlofsedel eller Afstedsbetyg, icke innefattande de uppgifter, 21 och 22 §§. derom förskrifwa, böte 6 R:dr 32 fl. Begär Tjenstehjon återfå Drlofsedel eller Afstedsbetyg, hwarpå det reban tjent, må sådant icke nekås; dock skall Husbonde, wid 3 R:dr 16 fl. böter, åligga, att, innan desamma Tjenstehjon återlemnas, å fransidan deraf teckna, det han Drlofsedel eller afstedsbetyg för den sednare tjenstetiden utfärdat.

25 §. Förmenar Tjenstehjon, att Husbonde gifwit det annan Drlofsedel eller annat Afstedsbetyg, än det förtjent, äge Tjenstehjon wid Domstol derom utföra; skämme dock å Landet till nästa Ting och i Staden inom 14 dagar efter det Drlofsedel eller Afstedsbetyg utgifwits. Besinnes Tjenstehjons klagan grundad, anses Husbonde efter nästföregående §. såsom den der oförtjent Drlofsedel eller Afstedsbetyg utgifwit; i motsatt fall ware Tjenstehjon till lika våfölsjd skyldigt. Klandrar eljest Tjenstehjon Drlofsedel eller Afstedsbetyg med oöfswiska ord och åtkäfwor, böte 1 R:dr 32 fl.

26 §. Stådjobewis, som Husbonde, efter hwad i 35 §. sägs, till Tjenstehjon aflemnar, skall innehålla intyg, att Tjenstehjons Drlofsedel af Husbonde emottagen blifwit, och uppgift å den lön och öfrige förmaner, hwarom Husbonde med Tjenstehjon öfwerenskommit. Åbrande undertecknande af Stådjobewis gälle, hwad i 23 §. om Drlofsedel och Afstedsbetyg sagdt är.

27 §. Wågras Drlofsedel, sedan lagligen uppsagdt är, eller Stådjobewis, sedan Husbonde Drlofsedel emottagit, eller Afstedsbetyg, när Tjenstehjon sin tjenstetid uttjent och redo för sig gjort, böte Husbonde 6 R:dr 32 fl. och ersätte han Tjenstehjon den skada deraf timat.

28 §. Då Husbonde orätt wågrar Drlofsedel, eller om Husbonde, utan att hafwa satt annan person i sitt ställe, är bortowistande under den i 39 §. stadgade uppsägningstiden, toge då Tjenstehjon bewis af twenne inom församlingen boende trovärdige Män, hwilket bewis, utgifwet under enahanda ansvar, som för Husbonde om Drlofsedel sagdt är, skall innehålla, jemte intyg, på sätt i 40 §. stadgas, att Tjenstehjon i behörig tid tjensten uppsagt, orsaken hwarföre Drlofsedel icke kunnat af Husbonde erhållas, åswensom de uppgifter om Tjenstehjons fräjd och andre omständigheter, som böra i

Orlofsedel intagas och för nämnde personer kunnige äro; Och äge detta bewis lika kraft, som Orlofsedel, så att Tjenstehjon må på detsamma kunna tjenst söka och ståndsel taga. Husbonde ersätte Tjenstehjon den kostnad, han genom sin franswaro det i tby fall förorsakat; Och den, som Tjenstehjon med förenämnde bewis i oträngdt mål tillhandagår, böte 6 R:dr 32 ff. På sätt, nu sagdt är, må i afseende på Afstedbetyg förfaras, i fall Husbonde orätt wägrar sådant betyg, eller Husbonde eller dess ombud icke wid flyttningsstien den är tillstådes.

29 §. Har någon icke förut varit i tjenst och förthy Orlofsedel icke kunnat erhålla, tage i stället bewis af tvenne inom församlingen boende trowärdige Män om sin person och sin fräjd.

30 §. Skrifwer Tjenstehjon eller låter skrifwa falskt Orlofsedel eller falskt Stådjös eller Afstedbetyg, eller falskt bewis af den beskaffenhet, hwarom i 28 och 29 §§. handlas, eller förändrar eller förändra låter dem, som det erhållit; straffes Tjenstehjon, äfvensom den hårtill hulpit eller råd gifwit, som i 8 Cap. 3 §. Misgernings-Balken stadgas^{*)}; sylla och den skada, deraf timat. Tager Tjenstehjon ståndsel hos tvenne Husbönder, tjene hos den, som först lagligen stadda, och böte hälften af lönen, den andre utfäst, samt ersätte skadan. Stådjer sig Tjenstehjon på äldre Orlofsedel med förddljande af den sist erhållne, böte en tredjedel af lönen och upprätte skadan.

V. Art.

Om Tjenstehjons lön.

31 §. På Husbondes och Tjenstehjons öfwerenskommelse och aftal wid stadjandet ankommer, huru mycket och hwad må Tjenstehjon i lön bestås.

32 §. Uppstår twist om beloppet af Tjenstehjons löneswillkor, och är ej Stådjöbewis taget, eller innehåller det ej, hwad härom är öfwerenskommet, eller kan det ej annorlunda storas; utfättedå Domaren Tjenstehjons lönewillkor, efter hwad åt sådant Tjenstehjon, som är i fråga, i orten wänligen gifwes.

33 §. Tjenstehjon äge ej rätt, utan Husbonde så will, något af lönen utbekomma, innan det sin tid uttjent och redo för sig gjort. Wägrar Husbonde, hwad han till Tjenstehjon utfäst, då det förswarligen tjent; gifwe ut hwad han nekat, och böte desutom hälften deraf; Tjenstehjons ensak, samt ersätte all skada.

34 §. Husbonde answare för Tjenstehjons personella Krono-utskyllder; dock må de å lönen afdragas, der ej annorlunda wid stadjandet öfwerenskommit.

^{*)} Wiste äran och böte 13 R:dr 16 ff. Banko.

VI. Art.

Om Stådsfel.

35 §. När Tjenstehjon från des sednaste tjenst företer be-
hörig Orlofsedel eller sådant bewis, 28 §. omförmåler, åge
annan Husbonde det till sin tjenst städja och, sedan derwid
om löne- och öfriga wilkor öfwerenskommit, städjepenning,
efter som då jemwål bestämnes, derå gifwa. Husbonde skall
och då Orlofsedel till sin säterhet af Tjenstehjon emottaga,
och gifwe han Tjenstehjon, om det sådant begär, Stådsjobewis.
När så stadt är, gånge det ej åter utan gemensamt samtycke.

36 §. Husbonde åge när som helst öfwerenskomma med
sitt Tjenstehjon om vidare tjenst, och då städjepenning derå
gifwa; men har han redan meddelat Tjenstehjon Orlofsedel,
bör den först återtagas. Den, som förut ej varit i tjenst,
må öf när som hållt städjas; och ware skyldig sådant bewis
förete, som i 29 §. sägs. Sådän stadsfel, som nu sagdt är,
får icke heller utan gemensamt samtycke återgå.

37 §. Stådjer någon Tjenstehjon annorlunda, än nu
föreskrifwet är, ware stadsfel ogild och böte Husbonde 6 R:dr
32 ff. samt Tjenstehjon, jemte städjepenningen, 3 R:dr 16 ff.

38 §. Uppstår Husbönder emellan twist om bättre rätt
till Tjenstehjon eller om werkan af stedd stadsfel; gånge förste
Domstols utslag i verkställighet, ändå att ändring deri sökes,
och upprätte den sluteligen tappande all skada.

VII. Art.

Om Uppsägning.

39 §. Will Husbonde skiljas wid Tjenstehjon eller
Tjenstehjon wid Husbonde, åge Husbonde Tjenstehjon uppsä-
gå, och Tjenstehjon tjenst sin, ifrån och med den 26 Juli
till och med den 24 Augusti, och i Stockholms Stad, för
flyttning i April månad, ifrån och med den 24 Januari till
och med den 22 Februari. Sker ej uppsägning å nu före-
skrifwen tid, fortfare Tjenstehjon i tjensten till nästa flytt-
ningsdag mot lika städja och lön, som förut.

40 §. Är Husbonde, utan att hafwa satt annan person
i sitt ställe, bortomstående under den i nästföregående §. stad-
gade uppsägningstiden, ware uppsägning lika giltig, när den
inför det öfriga husfolket sker i twenne inom Församlingen
boende tronvärldige Mäns närvaro, och deras bewis derå toges.
Är Tjenstehjon under uppsägningstiden i Husbondes årender
borta, åge det då uppsäga tjensten inom ett dygn efter sin
hemkomst. Är Husbonde bortowarande och will han Tjenste-
hjon uppsäga, beförje att sådant genom annan person war-
der i rätt tid verkstaldt.

41 §. Då Husbonde Tjenstehjon uppsäger, skall han
Orlofsedel på samma gång Tjenstehjon tillstålla, eljest ware

uppsägning ogild. Har Tjenstehjon uppsagt tjensten, å lligge Husbonde, sist inom 8 dagar derefter, Orlofsfedel utgifs wa, wid den påföljd i 27 §. sågs.

42 §. Lokar Husbonde annans Tjenstehjon att tjenst uppsåga, bôte 6 R:dr 32 ff. Fdr den sig hårtill bruka låter, ware Lag samma.

VIII. Art.

Om flyttning till och från tjenst, och om Tjenstehjon afwiker ur tjensten.

43 §. Husbonde låte hemta Tjenstehjon med des kista och kläder, eller betale, hwad hämtningen skäligen kostar.

44 §. Flyttningedag för Tjenstehjon, så å Landet som i Städerna, är den 24 October, med undantag för Stockholms Stad, der twenne flyttningedagar årligen åga rum, nemligen, den 24 April och den 24 October.

45 §. Tjenstehjon instålle sig i tjenst, å Landet sist å 7:de dagen efter flyttningedag, och i Staden sist å 4:de dagen efter samma dag, derest ej annorlunda wid skådjudet wedersbrände emellan öfwerenskommité. Försummar Tjenstehjon, utan laga förfall, att å behörig tid sig i tjensten instålla, och wila Husbonde Tjenstehjon behålla; lite då i Stockholm Wårt öfwer-Ståthållare-Embete i Politie-årender, i öfrige Städér Magistrat, men Policeskammare der den finnes, och å Landet Kronofogde eller Länksman till, som, då Husbondes rått till Tjenstehjon med behörig Orlofsfedel eller sådant bewis, som i 28 §. sågs, eller då Tjenstehjon förut ei tjent, med det i 29 §. omförmåldte bewis styrkes, det utan uppskof låter hemta och i tjensten instålla; och tjene det med förlust af en fjertedel af lönen och ersätte skadan. Will ej Husbonde Tjenstehjon behålla, skall det återgifwa skådjevenning, bóta en fjertedel af lönen och ersätta skadan; skaffe det sig och annat laga förswar efter hwad i 4 §. sågs.

46 §. Tjenstehjon, som flyttar från en till annan församling, å lligge, att för kyrkoherden i den församling, derifrån flyttning sker, fbrete sitt erhållne Afskedsbetyg, i brist hwaraf kyrkoherde Prestbewis icke meddela må. Wid ankomsten i tjensten uppwise Tjenstehjon för Husbonde det Prestbewis, Tjenstehjon erhållit; Och bbr detta bewis, wid 1 R:dr 32 ff. bötter, åfwen för kyrkoherden i församlingen inom 14 dagar fbretes. Hwarje Tjenstehjon, som förut tjent, ware wid 3 R:dr 16 ff. bötter pligtigt, att så snart det i tjensten ankommit, till Husbonde aflemna det Afskedsbetyg, Tjenstehjon af förre Husbonden undfått.

47 §. Ödr Husbonde, tjene Tjenstehjon ut den beståmda tjenstetiden, om arfwingarne det fordra. Fdrasskedas Tjen-

stehjon, gifwe arfwingarne Orlofsedel, hwaruti då åfwen bbr intogas orsaken, hwarfdre flyttningen skett tidigare, ån stads-gadt år; och njute Tjenstehjon lön och kostvenningar till nästa flyttningsdag, om det ej annan tjenst bestörinnan sig förskaffat, eller sådan tjenst warder det anwist, hwarmed det finnes sig belåtet.

48 §. Skiljes Husbonde från fast egendom och derfdre ej vidare Tjenstehjon behdfwer, answare hon fdr Tjenstehjons lön och kost till flyttningsdag, der ej nya ågaren will det i tjensten behålla, då Tjenstehjon skall deri till samma tid förblifwa, på de wilkor, med förta Husbonden öfwerenskomne warit. Afstår Husbonde fast egendom till Borgenåters förnjande, ware lag samma.

49 §. Flyttar Husbonde från orten till annat ställe inom Riket, ware Tjenstehjon skyldigt Husbonde åtfölja och tjenstetiden uttjena, om Husbonde så fordror; dock skall han på sin bekostnad Tjenstehjon åter till orten förskaffa, der ej annorlunda åskämjes.

50 §. Tjenstehjon of manslönet, som tagit wårfsning, tjene i fredstid sin tjenstetid till slut, om Husbonde will det i tjenst behålla; men i krigstid upphöre tjenst genast wid skedd anwårfsning, enligt 10 och 11 §§. i Wår Nådiga Stads-ga om wårfsning och manskars legande till krigstjenst af den 7 April 1802, deri och förestrifwes, huru i sådane fall med Orlofsedel, Afskedspass och lön förhållas bdr, hwarefter både Husbonde, Wårsware och den anwårfde hafwa sig att råtta *).

*) Angående wårfsning i fredstid, är i 10 §. af Wårfsnings-Stads-gan bland annat förordnad: "Wårswaren kungöre Wårstaren eller Husbonden att wårfsning skett, samt tage deröfwer bewis, hwaremot Husbonden strax gifwer Karlén Orlofsedel och betyg om hans fråd å wårfswaren. Försummar wårswaren denna förestrift och låter den anwårfde sig ståfsta till ny tjenst, qwarblifwe deri till nästa legostämman, men plikte för swikligt förhållande hälften af betingad lön. När årstjensten upphör, erhålle Drängen sitt afskedspass, hwaruti han anmanas, att wid Regementet, der han anwårfd är, sig ofördröjeligen inställa. Gifwer Husbonden annat afskedspass, böte 6 R:dr 32 fl. samt ersätte wårswaren all dymedelst orsakad kostnad och skada. Afswiker eller undansticker sig wårswad Dräng under fortsarande tjenstetid, anmåde sådant Husbonden så fort sig göra låter, hos Kongl. Maj:t:s Befallningshafwande, eller närmaste Magistrat eller Kronobetjent. Försummar han det, eller har han hulpsit att den anwårfde ur wågen skaffa, eller afwetat dennes föresats och sådant icke uppenbarat, böte 3 R:dr 16 fl. och sätte karl i stället eller betale till wærbörande dubbelt emot hwad Kongl. Maj:t till wårfsning af Rikent efter wåsebolance fastställt."

Om wårfsning i krigstid åter, stads-ga i 11 §. af nyshämnde Författning: "I krigstid upphöre genast wid skedd anwårfsning, för handtwerks-Gesäll arbetet, samt för Dräng årstjensten, och med detsamma deras betingade lön. Wore lön och dagsvenning förskottswis erlagd, njute Wårstaren eller Husbonden sin ersättning af wårfsningspenningarne, dem wårswaren åger att emot bewis utbetala. Råcka de ej fyllest till, tages wårfsnaden af den wårswades gods."

51 §. Tjenstehjon af allmänna Bewåringsmanskapet skall, utan hinder af Husbonde, åtlyda den tillfälgelse, det erhåller, att till tjänstgöring eller wäpendsfning sig inställa, men får Tjenstehjon tillstånd, att, innan tjenstetiden ute är, till sin hemort återwända, bdr det hos Husbonden sig anmäla och sin förra förbindelse fullgöra; ankommande dock på Husbonden, om han will det i sin tjänst återtaga; i motsatt fall bdr det, sist till nästa flyttningssdag, wara med annat laga förswar försedt, såsom i 1 §. sägs. Har tjänstgöringen eller wäpendsfningen warat endast högst en månad, ware Tjenstehjon berättigadt att i sin förra tjänst återgå, hwilket Husbonden ej får wägra.

52 §. Afwiker Tjenstehjon ur tjänst förr, än tjenstetid ute är, eller det redo för sig gjort, hafwe Husbonde wäld att hemta det åter, som i 16 Cap. 7 § Jordawalken om Landbo sägs^{*)}; och blifwe Tjenstehjon i tjensten till flyttningssdag, samt miste halfwa lönen och gälde skadan. Will Husbonde icke Tjenstehjon behålla, återgifwe Tjenstehjon honom städjespenning, samt hwad det kan af lönen hafwa uppburit, och bôte hälften af hwad i lön utfatt war, samt fylla skadan; staffe sig derjemte annat laga förswar, efter hwad i 4 §. sagdt är. Husbonde göre i detta fall, så fort sig göra låter, här om anmälan, på sätt i 3 §. af Wår Nådiga Förordning den 29 siftilidne Juni buru med förswarslöse personer förhållas bdr, finnes stadgad^{**)}.

53 §. Innan Tjenstehjon sin tjänst afflyttar, räkne det ifrån sig, hwad det om händer haft. Brister något deraf, eller har Tjenstehjon något af Husbondes egendom af wårdslöshet förfarit, answare som i 14 §. sagdt är, och hafwe Husbonde

*) Stadgar härom sålunda: "Nymmer landbo bort inom stämmitid, och finner jordägaren honom på wägen, då han afwiker; hafwe wäld hemta honom åter, och allt det han med sig förer. Hafwer landbo fatt sig neder å annan ort, lite jordägaren Befallningshafwanden derom till, och bôte landbon för otaga afflyttning 10 Daler, jordägarens ensak, eller dens, som jordägarens rätt hafwer; och alla de, som med woro att hjelpa landbon afflytta, bôte hwardera 5 Daler."

***) Afwanberörde Förordnings 3 §. innehåller härom följande: "Har tjenstehjon obehörigen öfwergifwit ärtjenst eller annan stadig sybelsättning, och will Husbonde det ej behålla, eller är det i wederbörlig ordning för felaktigt förhållande utur tjänst wräkt, ware Husbonde eller den i hans ställe satt är, skyldig att så fort sig göra låter, hos Öfwer-Ståthållare-Embetet eller Konungens Befallningshafwande förhållandet anmäla. Will Husbonde utom Stockholm helle göra sådan anmälan, i Stad hos Policelammare eller Magistrat, och å Bandet hos Kronofogde eller Länsman, hafwe dertill lof, och åligge sehan den, hos hwilken så beßaffad anmälan sker, att det tillkännagifna förhållandet hos Konungens Befallningshafwande inberätta."

rätt qwarhålla Tjenstehjions tillhörighet, till dess han förnådd blifwit. Har Husbonden på egen kostnad låtit lära Tjenstehjion handtwerk, skrif- eller räknekonst eller annat dylikt; då må ej Tjenstehjion tillås wid Husbonden förr, än det Husbonde derföre skäligen förnådd, der han så fordrar.

54 §. Då Tjenstehjion sin tjenstetid uttjent och redo för sig gjort, må det ur tjensten sig begifwa, och sin kista och verktyg med sig taga; gifwe och då Husbonde Tjenstehjion Afskedsbetyg. Husbonde, som Tjenstehjion deruti hindrar eller uppehåller, answare som i 27 §. sägs.

IX. Art.

Om hwad i öfrigt i afseende på denna Stadga iakttagas bör. *)

55 §. Under ordet Skada, som efter denno Stadga gäldas skall, innefattas Husbondes eller Tjenstehjions lidande, så i afseende på försummadt arbete eller förlorad lön och kost, som och tidskillan, rättgångs-, rese- och andra nödige kostnader.

56 §. Af de i denna Stadga bestämde böter, som ej äro Målsäganden ensam tillerkände, tillfalle hälften angifwaren och andra hälften Församlingens Fattige. Förmår ej Tjenstehjion böterna gälda af inneskående lön eller andra tillgångar, warde de med fångelse, efter i Lag stadgade grunder, astjente. Lag samma ware och om de böter, Husbonde ej förmår gälda.

Med sådana böter, hwartill någon efter de i denna Stadga åberopade Lagrum eller serfildte Författningar dömes, förhåles, på sätt Lag derom bjuder.

57 §. Denna Stadga skall twenne gånger om året, nemligen i Mars och September månader, från Predikstolarne i Rikets Kyrkor kungdras; Och på det alla wederbörande må äga så mycket bättre tillfälle, att innehållet af samma Stadga inhemta, kommer densamma att, med kort utdrag af de deruti åberopade Lagrum och Författningar, serfildt tryckas och Almånheten, så Husbönder som Tjenstehjion, till lindrigt, å Exemplaren utfatt pris tillhanda hållas; Börande jemväl Presterskapet hwar inom sin Församling, uppmana Husbönder och Tjenstehjion, att med exemplar deraf sig förse.

Sluteligen anbefallas Wäre Embetsmän och Betjente, åt hwilka wertsållighet af laga-beslut anförtrodd är, att, på an-

*) "Hwad om förswarslöse personers esterspanande samt deras angifwande wid och efter Mantalskrifningarne serfildt förefriswret är, gäller äfwen hånånefter till laga werkan." Kongl. Förordn. huru med Förswarslöse personer förhållas bör, d. 29 Junii 1833, 3 §. sista Rom.

litan, skriftelig eller mundtelig, af Husbønder eller Tjenste-
 bion, skynsam laga handräkning lemna och, i öfrigt, i
 hvar på dem ankommer, i oömanhet tillse, att denna
 Stadga wårder efterlefd och iakttagen. Det alle, som we-
 werbör, hafwe sig öfersamligen att esterrätta. Till öftermera
 wiso hafwe Wi detta med egen hand underskrifwit och med
 Wårt Kongl. Sigill bekräfta låtit. Stockholms Slott den
 23 November 1833.

CARL JOHAN.

(L. S.)

M. G. Danckwårdt.

www.books2ebooks.eu